

ПРАВОВА ОХОРОНА ПРОМИСЛОВОГО ЗРАЗКА LEGAL PROTECTION OF AN INDUSTRIAL DESIGN

Кметик-Подубінська Х.І., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри інтелектуальної власності, інформаційного та корпоративного права
Львівський національний університет імені Івана Франка

У статті розглядається актуальність промислових зразків як важливого об'єкта інтелектуальної власності в сучасній економіці. Промислові зразки сприяють розвитку інновацій і підвищують конкурентоспроможність товарів, оскільки компанії прагнуть не лише до створення функціонально ефективних продуктів, але й до надання їм привабливого зовнішнього вигляду. В умовах стрімкого розвитку технологій ці зразки стають важливими маркетинговими інструментами, які допомагають виділити продукцію серед аналогів і привернути увагу споживачів. Промислові зразки набувають стратегічного значення для компаній, оскільки вони дозволяють вирізнитися на ринку серед конкурентів. Крім цього, естетична привабливість промислових зразків може впливати на формування довгострокової лояльності споживачів до бренду. Компанії використовують промислові зразки як спосіб привернути увагу до інноваційних рішень, що стає важливим чинником успіху на глобальному ринку.

Аналізується стан законодавства України, яке регулює охорону прав на промислові зразки. Незважаючи на значний прогрес у цій сфері, існують актуальні питання, пов'язані з удосконаленням процедури видачі Свідоцтва на промисловий зразок, забезпеченням ефективності захисту прав власників і боротьбою з порушеннями, такими як копіювання та підробка продукції. Українське законодавство поступово адаптується до міжнародних стандартів, що сприяє поліпшенню захисту прав власників промислових зразків. Зокрема, актуальним є питання гармонізації правових норм з вимогами Європейського Союзу, що дозволить українським компаніям ефективніше захищати свої інтереси на світових ринках.

З огляду на постійні зміни на ринку та зростаючу конкуренцію між виробниками, власникам промислових зразків необхідні чіткі та надійні механізми захисту своїх прав. Наявність ефективних правових інструментів дозволяє власникам промислових зразків захищати свої інвестиції у дизайн і розробку продукції. Захист промислових зразків не тільки зберігає конкурентні переваги компанії, але й стимулює подальші інновації та розвиток бізнесу. Крім того, належний захист прав на промислові зразки може сприяти підвищенню вартості компанії, оскільки вони є важливим активом у портфелі інтелектуальної власності. Неврегульовані питання, такі як захист від недобросовісної конкуренції, підвищують актуальність дослідження процесу видачі Свідоцтва та охорони прав на промисловий зразок. Нерозв'язані проблеми у цій сфері можуть створювати загрози для компаній, зокрема у вигляді втрати частини ринку через підробки. Важливою є співпраця між державними органами та бізнесом для вдосконалення законодавства і забезпечення його ефективного застосування.

Стаття детально розглядає процес подачі заявки на видачу Свідоцтва промислового зразка. Особливу увагу приділено викликам, з якими стикаються власники промислових зразків.

Ключові слова: Свідоцтво на промисловий зразок, промислова власність, промисловий зразок.

The article examines the relevance of industrial designs as an important object of intellectual property in the modern economy. Industrial samples contribute to the development of innovations and increase the competitiveness of products, our company strives not only to create functionally effective products, but also to give them an attractive appearance. In the conditions of rapid development of technologies, these samples become segments of marketing tools that help distinguish products from analogues and attract the attention of consumers. Industrial samples acquire strategic importance for companies, so they can stand out in the market among competitors. Without this, the aesthetic appeal of industrial samples can affect the formation of long-term consumer loyalty to the brand. Industrial model companies as a way to attract attention to innovative solutions, which becomes a factor of success in the global market.

The state of the legislation of Ukraine, which regulates the protection of rights to industrial designs, is analyzed. Significant progress has been observed in this area, today the relevant issues are related to the improvement of the procedures for issuing the Certificate for an industrial design, ensuring the effectiveness of the protection of the rights of owners and combating violations such as copying and preparation of products. Ukrainian legislation is adapted to international standards, which helps to improve the protection of owners of industrial designs. In addition, the issue of harmonization of legal norms with the requirements of the European Union is relevant, which allows Ukrainian companies to more effectively protect their interests on world markets.

Given the constant changes in the market and the growth of competition between manufacturers, owners of industrial designs have clear and reliable mechanisms for protecting their rights. Effective legal tools allow industrial design owners to protect their investment in product design and development. Protection of industrial designs not only preserves the company's competitive advantages, but also stimulates further innovation and business development. In addition, proper protection of rights to industrial designs can contribute to increasing the value of the company, losing their sale as an asset in the intellectual property portfolio. Unsettled issues, such as protection against unfair competition, increase the urgency of researching the process of issuing a Certificate and protecting industrial design rights. Unsolved problems in this area can create threats for companies, in particular in the form of losing part of the market due to counterfeiting. Cooperation between government bodies and business is important to improve legislation and ensure its effective application.

The article examines in detail the process of submitting an application for the issuance of an industrial design certificate. Particular attention is paid to the challenges faced by owners of industrial designs.

Key words: patent, industrial design, industrial property.

Актуальність. Промисловий зразок є важливим об'єктом інтелектуальної власності, який відіграє важливу роль у сучасній економіці, сприяючи розвитку інновацій та підвищенню конкурентоспроможності товарів на ринку. В умовах швидкого розвитку технологій компанії прагнуть не лише створювати функціонально ефективні продукти, але й надавати їм привабливий зовнішній вигляд. Промислові зразки стають ефективними засобами маркетингового впливу, що допомагають виділити продукцію серед аналогів і привернути увагу споживачів.

В Україні, як і в багатьох інших країнах світу, законодавство про охорону прав на промислові зразки розвивається

з метою сприяння захисту прав власників та стимулювання інноваційної діяльності. Однак, незважаючи на значні досягнення в цій сфері, залишаються питання, пов'язані з удосконаленням процедури видачі Свідоцтва, ефективністю захисту прав власників та боротьбою з порушеннями у вигляді копіювання чи підробки продукції.

Оскільки ринок постійно змінюється, а конкуренція між виробниками зростає, власникам промислових зразків необхідно мати чіткі та надійні механізми для захисту своїх прав. Неврегульовані питання, а саме: тривалість видачі Свідоцтва, захист від недобросовісної конкуренції та збільшення обсягів порушень прав на промислові

зразки, підвищують актуальність дослідження видачі Свідоцтва на промисловий зразок.

Тому питання видачі Свідоцтва та захисту промислових зразків є актуальним для забезпечення прав власників й стимулювання інновацій, розвитку малого і середнього бізнесу та підвищення економічної активності. Тема видачі Свідоцтва та захисту промислових зразків набуває особливого значення в контексті міжнародного співробітництва та інтеграції України на європейському та світових ринках.

Стан дослідження. Стан дослідження теми незареєстрованих промислових зразків в Україні свідчить про активний інтерес науковців до правових аспектів їх охорони та захисту. Публікації О. Дорошенка та Л. Работягової акцентують увагу на новому інституті права інтелектуальної власності та критеріях охороноздатності промислових зразків [1]. Ю. Капіца (2020) розглядає специфіку захисту прав на незареєстровані зразки в контексті європейського законодавства [2], а Н. Самоловова (2021) фокусується на їх значенні в індустрії моди [3]. О. Жихарев (2020) досліджує особливості експертних оцінок з урахуванням змін у законодавстві [4].

Разом з тим, у науковому дискурсі ще залишаються актуальні питання вдосконалення системи правової охорони промислових зразків та їх адаптації до міжнародних стандартів, що потребує подальшого дослідження.

Метою статті: всебічне дослідження процесу видачі Свідоцтва та правового захисту промислових зразків як об'єктів промислової власності, а також аналіз існуючих проблем і викликів у цій сфері.

Промисловий зразок – результат творчої діяльності людини в сфері художнього конструювання.

Право інтелектуальної власності на промисловий зразок підтверджується Свідоцтвом. Воно є охоронним документом, що видається Українським національним офісом інтелектуальної власності та інновацій (УКРНОІВІ) [5].

Дослідження промислового зразка має значну актуальність через багатогранність правовідносин, які виникають між учасниками цивільного обороту. Промисловий зразок, що може бути як результатом технічної, так і художньої творчості, є предметом інтенсивних правових взаємодій, які стосуються його створення, використання та розпорядження.

Відповідно до пункту 2 статті 5 Закону «Про охорону прав на промислові зразки», об'єктом промислового зразка може бути форма, малюнок або кольорове оформлення, а також їх комбінація [6]. Промисловий зразок виконує не тільки функціональну, але й декоративну роль, надаючи виробу привабливого зовнішнього вигляду, що робить його більш зручним і приємним у використанні.

Промислові зразки бувають об'ємними (моделі), площинними (малюнки) або комбінованими.

О. Дорошенко зазначає, що промисловим зразком можуть бути: дизайн смартфона, меблевий виріб, автомобіль, флакон парфумів, ювелірний виріб, посуд та інше [1].

В Україні охорона прав на промислові зразки регулюється національним законодавством, яке спрямоване на забезпечення ефективного захисту інтелектуальної власності.

Першим нормативним актом незалежної України, що стосується охорони промислових зразків, став Указ Президента від 18 вересня 1992 року, яким було затверджено Тимчасове положення про правову охорону об'єктів промислової власності та раціоналізаторських пропозицій [7].

Основним нормативно-правовим актом, що встановлює правові основи для охорони промислових зразків, є Закон України «Про охорону прав на промислові зразки», прийнятий 15 грудня 1993 року та чинний з 1 липня 1994 року. Він визначає загальні принципи та правила щодо реєстрації, охорони і захисту прав на промислові зразки, регулює порядок подачі заявок, їх розгляд, встановлення прав і обов'язків правовласників [6].

Закон забезпечує правову основу для видачі Свідоцтва на промисловий зразок, що є важливим аспектом для підтримки інноваційних процесів в Україні. Він перелічує положення, які визначають вимоги до новизни та оригі-

нальності промислових зразків, процедури реєстрації, а також механізми захисту прав власників від порушень, таких як контрафакція та підробка [6].

16 серпня 2020 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення охорони і захисту прав на торговельні марки і промислові зразки та боротьби з патентними зловживаннями» [8]. Він є важливим етапом у процесі гармонізації українського законодавства з європейськими стандартами та має на меті покращення механізмів захисту прав на промислові зразки. Зміни включають удосконалення процедур видачі Свідоцтва, уточнення критеріїв новизни та оригінальності.

Україна приєдналася до Паризької конвенції про охорону промислової власності та Гаазької угоди про міжнародну реєстрацію промислових зразків. У зв'язку з євроінтеграційними прагненнями України, було звернено увагу на законодавство Європейського Союзу в цій сфері. Аналіз положень Директиви Європейського Парламенту та Ради № 98/71 ЄС «Про правову охорону промислових зразків» від 13.10.1998 року свідчить про те, що поняття «промисловий зразок» [8] має більш широкий зміст, ніж у українському законодавстві. Саме тому виникає необхідність приведення норм Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» у відповідність до наведених положень законодавства ЄС [8].

Можемо зробити висновок, що українське законодавство намагається створити більш сприятливе середовище для розвитку інновацій, забезпечити справедливий захист прав інтелектуальної власності та підвищити рівень довіри до системи видачі Свідоцтва на промисловий зразок в державі.

В умовах сучасного ринку, власникам промислових зразків важливо мати надійні механізми для захисту своїх прав. Адже конкуренція між виробниками постійно зростає, і бізнеси змушені знаходити нові шляхи для підтримки своєї конкурентоспроможності.

Р. Б. Шишка вважає важливим аспектом є захист прав від недобросовісної конкуренції. В умовах високої конкурентності на ринку, випадки копіювання або підробки промислових зразків стають все більш поширеними [9]. Недобросовісні конкуренти можуть використовувати подібні дизайни, щоб ввести споживачів в оману або завладати частиною ринку, який належить оригінальному виробнику. Це не лише підриває бізнес-репутацію, але й завдає фінансових збитків. Тому, захист прав власників промислових зразків від таких порушень є необхідним.

Ефективні механізми видачі Свідоцтва можуть значно підвищити правову захищеність та забезпечити компаніям надійну основу для інвестицій у нові розробки.

Гадаємо, що у зв'язку з цим, потрібно вдосконалити законодавство та практичні механізми для боротьби з недобросовісною конкуренцією, такими як посилення контрольних і правозахисних заходів проти підробок і копіювання.

Процес подачі заявки на видачу Свідоцтва на промисловий зразок в Україні включає кілька основних етапів, які представлені на рисунку 1 [10].

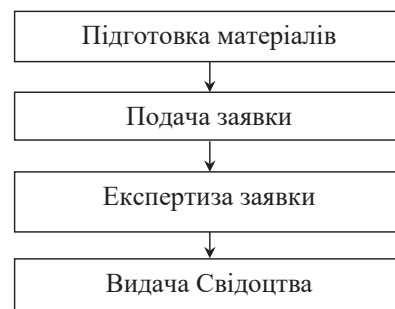

Рис. 1. Етапи заявки на видачу Свідоцтва на промисловий зразок

Підготовка матеріалів:

- опис промислового зразка, який включає його суттєві ознаки;
- зображення промислового зразка (фотографії, креслення тощо);
- документи, що підтверджують право на подачу заявки (наприклад, договір про передачу прав).

Подача заявки:

- заявка подається до Українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій (УКРНОІВІ);
- заявка повинна містити заяву про видачу Свідоцтва, опис промислового зразка, зображення та квитанцію про сплату збору.

Експертиза заявки:

- УКРНОІВІ проводить експертизу заявки, перевіряючи її відповідність вимогам законодавства;
- якщо заявка відповідає всім вимогам, приймається рішення про видачу Свідоцтва.

Видача Свідоцтва:

- після успішного проходження експертизи, заявнику видається Свідоцтво на промисловий зразок;

– Свідоцтво засвідчує право власності на промисловий зразок і вноситься до Українським національним офісом інтелектуальної власності та інновацій Державного реєстру патентів України [5].

В Україні реєстрація промислових зразків здійснюється за деклараційним принципом. Це означає, що під час подання заявки на реєстрацію промислового зразка не проводиться експертиза на новизну. Заявник самостійно декларує, що його зразок є новим і оригінальним. Після подання заявки та сплати відповідних зборів видається Свідоцтво про реєстрацію.

Отже, в економіці країни промислові зразки відіграють важливу роль у розвитку інновацій та підвищенні конкурентоспроможності продукції. Незважаючи на наявність законодавства, яке регулює охорону прав на промислові зразки в Україні, існують проблеми, пов'язані з процедурою видачі Свідоцтва, а також із захистом прав власників від порушень. Власникам промислових зразків необхідні ефективні та надійні механізми захисту для забезпечення правової охорони своїх розробок, що стане важливим фактором успішної діяльності на ринку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дорошенко О., Работягова Л. Деякі аспекти встановлення відповідності промислового зразка критеріям охороноздатності. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2021. № 1. С. 27-38.
2. Капіца Ю. Незареєстрований промисловий зразок: особливості захисту прав в Європейському Союзі та проблеми тролінгу в Україні. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2020. № 5. С. 60-71.
3. Самолюкова Н. Незареєстрований промисловий зразок в індустрії моди. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2021. № 3. С. 11-18.
4. Жихарев О. Особливості дослідження експертом промислових зразків з урахуванням змін до законодавства. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2020. № 4. С. 32-41.
5. Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій (УКРНОІВІ). УКРНОІВІ. URL: <http://url.li/tixpmq>.
6. Про охорону прав на промислові зразки : Закон України від 15.12.1993 р. № 3688-XII : станом на 31 груд. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12#Text>.
7. Про Тимчасове положення про правову охорону об'єктів промислової власності та раціоналізаторських пропозицій в Україні : Указ Президента України від 18.09.1992 р. № 479/92 : станом на 22 черв. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479/92#Text>.
8. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення охорони і захисту прав на торговельні марки і промислові зразки та боротьби з патентними зловживаннями : Закон України від 21.07.2020 р. № 815-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/815-20#Text>.
9. Шишка Р. Б. Охорона прав суб'єктів інтелектуальної власності у цивільному праві України : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03. Одеса, 2004. 39 с.
10. Мельник О.М. Проблеми правової охорони прав суб'єктів інтелектуальної власності в Україні. Харків, Вид-во Національного ун-ту внутр. справ, 2002. 357 с.